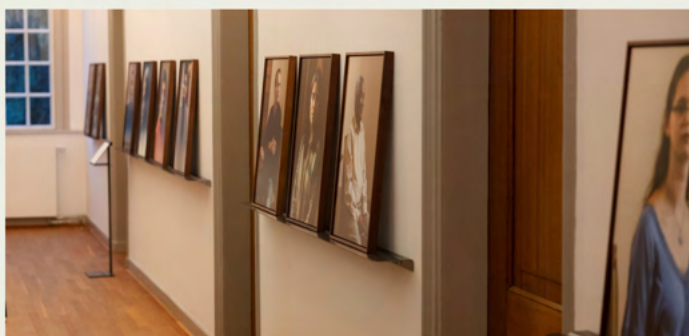
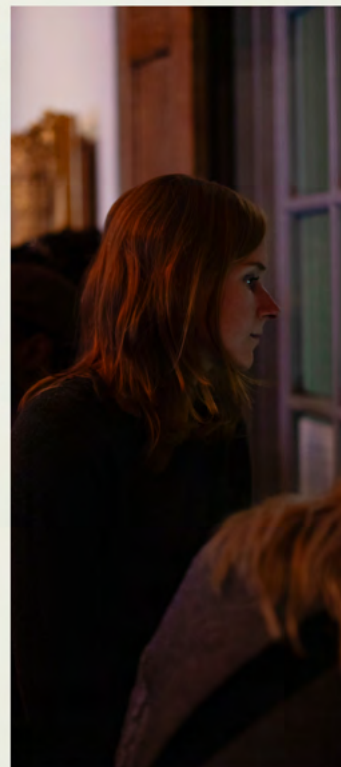

Jaarverslag

Luther Museum

03

VOORWOORD

04

OVER HET LUTHER MUSEUM

05

ACTIVITEITEN

14

COLLECTIE & ONDERZOEK

19

RESULTATEN

34

BIJLAGES

Voorwoord bestuur en directie

– een dynamisch jaar

Het jaar 2024 stond voor het Luther Museum in het teken van groei, vernieuwing en verdieping. We kijken met trots terug op een periode van grote dynamiek, waarin we met uiteenlopende tentoonstellingen en programma's ons verhaal krachtig uitdroegen.

De zichtbaarheid en naamsbekendheid van het Luther Museum is flink gestegen en onze tentoonstellingen trokken niet alleen nieuwe doelgroepen, maar versterkten ook de band met onze vaste bezoekers en de lutherse achterban in het hele land. Het Luther Museum Amsterdam is in 2024 uitgegroeid tot Luther Museum Nederland – of kortweg 'Luther Museum'. Samenwerkingen met partners zoals het nieuwe internationale netwerk van Luthermusea, met lutherse kerken van Groningen tot Delft, maar ook met lokale partijen als The Spirit of Amsterdam en sociaal-maatschappelijke organisaties in de buurt, vergrootten onze zichtbaarheid en draagvlak in de stad én ver daarbuiten.

Dit vertaalde zich in een ongekennde stijging van het museumbezoek, met maar liefst 70% naar 8.000 bezoekers - een bewijs dat onze inzet voor toegankelijkheid, gastvrijheid en relevantie via kunst en erfgoed zijn vruchten afwerpt.

Een uitgebreid publieksprogramma voor jong en oud brachten het lutherse erfgoed tot leven binnen de muren van het museum, terwijl onze projecten in het land onze collectie bereikbaar maakten. Deze combinatie van vernieuwing en verdieping vormde de motor achter een succesvol jaar – het eerste jaar ook waarin het Luther Museum functioneerde onder leiding van zowel een nieuwe directeur als een nieuwe voorzitter.

We danken iedereen die heeft bijgedragen aan het succes: bezoekers, vrijwilligers, team, partners, financiers en onze toegewijde gemeenschap. Samen bouwen we verder aan een museum dat inspireert, verbindt en blijft verrassen.

Camiel Vingerhoets, voorzitter
Steven van Teeseling, directeur

Over het Luther Museum – missie en visie

Sinds 2019 vertelt het Luther Museum het unieke verhaal van de lutherse gemeenschap in Amsterdam en Nederland. Dit doen we via het materieel en immaterieel luthers erfgoed, via hedendaagse kunst, literatuur en muziek – geïnspireerd door hervormer Maarten Luther, die wij in deze tijd zouden typeren als activist. Luthers erfenis inspireert steeds[JR4] opnieuw discussies over individuele verantwoordelijkheid, religieuze vrijheid en de verhouding tussen individu en autoriteit in de moderne samenleving.

Onze monumentale locatie, met authentieke achttiende-eeuwse bestuurskamers en een sfeervolle kerkzaal, vormt een vaak nog onontdekte parel in Amsterdam. Bezoekers waarderen het gebouw, een voormalig oude mannen- en -vrouwenhuis, niet alleen als historisch kader maar ook als intrinsiek onderdeel van het verhaal van het museum.

Steeds sterker belichten wij de rol van lutheranen in Nederland: een religieuze, maatschappelijke en culturele minderheid die al ruim 500 jaar, met behoud van eigen waarden, verweven is geraakt met de Nederlandse geschiedenis – van de liberale politicus Thorbecke tot socialist Ferdinand Domela Nieuwenhuis tot kunstenaar Thérèse Schwartze. Het museum ontwikkelt tentoonstellingen en publieksprogramma's voor een breed publiek, waarin de verhalen, tradities en waarden van deze gemeenschap worden verbonden met actuele thema's en de belevingswereld van onze bezoekers.

Jaarlijks presenteren wij drie tentoonstellingen en een doorlopend programma met uiteenlopende activiteiten: van lezingen en buurtbijeenkomsten tot klassieke concerten, zoals de salonconcerten in samenwerking met Museum Geelvinck en om het jaar: de Bachweek. Onze programmering stimuleert ontmoeting en dialoog tussen diverse doelgroepen, mede dankzij de cruciale inzet van onze vrijwilligers. De gratis koffie of thee voor elke bezoeker draagt bij aan waardevolle gesprekken – een gastvrij gebaar dat ook in de pers wordt erkend als onderscheidend kenmerk van ons museum.

De thema's in onze programma's tonen aan hoe de lutherse gemeenschap blijvend betrokken is bij actuele maatschappelijke vraagstukken. Tegelijkertijd fungeert het museum als kenniscentrum voor luthers erfgoed en als vraagbaak voor de landelijke gemeenschap.

Het Luther Museum is een klein en privaat museum. Financieel weten we, in tijden waarbij de overheid zich steeds meer terugtrekt uit kunst en cultuur, te overleven door de generositeit van de lutherse achterban – lutherse stichtingen en fondsen die een groot deel van de vaste lasten dekken en zorgdragen voor beheer en behoud van gebouw en collectie. Voor onze tentoonstellingen en programma's zijn we volledig afhankelijk van publieke en private fondsen en giften.

Activiteiten

Het museum heeft in 2024 tal van activiteiten georganiseerd die vanuit het luthers erfgoed en de waarden die daarmee samenhangen de verbinding leggen met actuele maatschappelijke thema's en (kunst)historisch onderzoek. De activiteiten richten zich specifiek op een publiek met interesse in religie, betekenis, zingeving en verdieping. Tentoonstellingen, concerten en lezingen zetten de vaste opstelling in een nieuw daglicht en plaatsen de lutherse collectie in het verhaal van de lutheranen in Nederland en de bredere maatschappelijke context.

Bijzondere kunstopdrachten

Het museum geeft zijn erfgoed een eigentijdse stem en nieuwe betekenis door kunstenaars, schrijvers en componisten nieuwe werken te laten creëren. In 2024 omvatte dat vier opdrachten, die een divers publiek hebben aangetrokken, generaties wisten te verbinden en een bron van inspiratie waren.

Succesvolle tentoonstellingen en evenementen

- Voorjaar 2024: Welkom in Nederland?: Deze tentoonstelling over migratie en identiteit trok een divers publiek, waaronder veel nieuwe bezoekers zoals jongeren en mensen met een migratieachtergrond. Het kunstwerk van de Rainbow Soulclub in de monumentale hal trok veel bekijks.
- Zomer 2024: Saligh Weven: Deze expositie over luthers kerkelijk textiel van bekende kunstenaars en ontwerpers, sprak zowel de landelijke achterban aan als specifieke doelgroepen geïnteresseerd in textiel en ambacht. De opdracht aan kunstenaar Koen Taselaar voor een nieuw avondmaalskleed droeg hier sterk aan bij.
- Najaar 2024: Johann Georg Schwartz & Koos Breukel: De tentoonstelling 'Uit de schaduw van zijn dochter' met de beste portretten van de negentiende-eeuwse lutherse schilder Johann Georg Schwartz werd bijzonder goed ontvangen. In samenhang met deze tentoonstelling werden vijftien nieuwe portretten van fotograaf Koos Breukel getoond ('Lutheranen in beeld'), verscheen de podcast 'Lutheranen aan het woord' en vond de concertserie 'Muziek Terwijl U Kijkt' plaats. Dit leidde tot recordbezoekcijfers, veel persaandacht en tal van nieuwe bezoekers.
- Evenementen: De Bachweek in april was een doorslaand succes voor jong en oud. De doorlopende reeks Geelvinck Salon concerten trok een vaste en constante groep liefhebbers van klassieke muziek. In het najaar vergrootten The Spirit of Amsterdam en de Museumnacht het publieksbereik aanzienlijk: zij bereikten met name een jong, cultureel geïnteresseerd publiek en ze verbonden onze verschillende doelgroepen met elkaar ('cultuur- en museumliefhebbers' met 'zingevers' en 'beleveniszoekers').

Uitgelicht: Welkom in Nederland?

Van 7 maart t/m 2 juni was de expositie 'Welkom in Nederland?' te zien. Het was de eerste tentoonstelling onder leiding van de nieuwe directeur, en samengesteld door de nieuwe programmamaker van het museum, die aangesteld kon worden via de regeling 'Erfgoedstarter' van het Mondriaan Fonds.

Het vertelde de geschiedenis van een groep lutherse vluchtelingen uit Salzburg en hun komst naar Nederland in 1732: waarom moesten zij vluchten, hoe verliep hun barre reis door Europa, en hoe ze werden ontvangen in Nederland? En wat leert deze geschiedenis ons over het nu?

Ter gelegenheid van de tentoonstelling organiseerde het museum een educatief programma voor scholen tijdens de Kunstschooldagen en werkte zij voor verschillende publieksactiviteiten samen met organisaties die vluchtelingen bijstaan in Nederland, zoals het Wereldhuis, De Nieuwe Stad en de lutherse Diaconie in Amsterdam. In de podcastserie van het museum (de 'Luther Academie') sprak 'nieuwe Amsterdammer' Omar Sowe met programmamaker Gerard Saurwalt en podcastmaker Bart Geeraerds over de realiteit van vluchtelingen in Nederland nu.

Een kunstopdracht werd gegeven aan de Rainbow Soulclub – een collectief van kunstenaars, studenten, ongedocumenteerden en daklozen – dat een kleurrijk kunstwerk in de monumentale gang van het museum realiseerde bestaande uit vele khata's (traditionele Tibetaanse of Mongoolse ceremoniële sjaals), met welkome wensen voor de bezoekers van de tentoonstelling. Rainbow Soulclub was in 2022 winnaar van de Amsterdamprijs, uitgereikt voor het doorbreken van de grenzen tussen het artistieke en sociale domein.

Tijdens de 'finissage' van de tentoonstelling sprak Eva Bezem, migratieadvocaat, met leden van de Rainbow Soulclub. Eén van deze leden bood haar een nieuw kunstwerk aan: een speciale toga gevoerd met 'blessings' en khata's, voor het voeren van winnende rechtszaken.

De tentoonstelling werd zeer goed ontvangen, met goede reacties van het publiek, veel aandacht van de pers (omvangrijke lovende stukken in Het Parool, Nederlands Dagblad, Reformatorisch Dagblad, 1018 magazine), zichtbaarheid in de stad (posters op prominente plekken), landelijke zichtbaarheid online (advertenties in de krant en banners op de nieuwssites van Trouw, Volkskrant en Parool) en een bijzonder drukbezochte opening.

Bij deze opening speelde Harmen Trimp op het orgel van het museum een lied dat indertijd werd geschreven voor het afscheid van de Salzburgse vluchtelingen. Singer-songwriter broeder Dieleman zong een speciaal voor de gelegenheid geschreven eigentijds lied.

Dit heeft geleid tot een hoop extra bezoekers: in maart noteerden we een verdubbeling t.o.v. dezelfde periode vorig jaar. Dat was leuk voor de vrijwilligers en het team; er heerste een leuke sfeer, er kwamen veel mensen van collega-musea kijken en ook meer toeristen, jonger publiek en publiek dat geïnteresseerd was in de overlap tussen het artistieke en sociale domein. De koppeling van een erfgoedverhaal aan een relevant maatschappelijk thema én hedendaagse kunst, poëzie en muziek werkte heel goed. De tentoonstelling werd door Het Parool uitgeroepen tot "Het beste volgens PS".

"Het Luther Museum houdt ons een spiegel voor: de geschiedenis herhaalt zich waar we bij staan. Ter Apel is van alle tijden".

De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door de fondsen Commissie Bewaren en Inbrengen Lutherse Traditie van de Protestantse Kerk, het Cultuurfonds, Kerk en Wereld, Haella Stichting en de Diaconie van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Amsterdam.

Uitgelicht: Saligh Weven

De zomerexpositie 'Saligh Weven' liep van 27 juni tot en met 1 september en toonde een breed scala aan textiele werken uit de lutherse kerken in Nederland zoals altaarkleden, wandkleden, vloerkleden, antependia en stola's van bekende en minder bekende kunstenaars en ontwerpers.

'Saligh Weven' was de eerste zomerexpositie in het museum en liet een breder publiek kennismaken met de betekenis achter textiel uit de Lutherse traditie, en hoe eigentijdse ontwerpen zich vermengen met eeuwenoude symboliek. Het leidde er óók toe dat de lutherse gemeenschap met andere ogen leerde kijken naar het eigen erfgoed en hoezeer dat de moeite van het behouden waard is. De tentoonstelling kwam tot stand in co-creatie met de lutherse gemeenschap in Nederland en bracht textiel bijeen uit kerken van Groningen tot Delft en Zwolle: textiele kunstwerken die nog vrijwel wekelijks in gebruik zijn als 'levend erfgoed'.

Aanleiding voor de expositie was een kunstopdracht aan de Rotterdamse kunstenaar Koen Taselaar, voor het vervaardigen van een nieuw avondmaalkleed. Deze opdracht was in 2023 tot stand gekomen in het kader van de tentoonstelling 'Luther en het Avondmaal'. Het altaarkleed werd in 2024 uitgevoerd bij het Textielmuseum in Tilburg en vervolgens opgenomen in de museumcollectie. Tijdens de Hemelvaartsviering in het Luther Museum werd het voor het eerst 'ingewijd', voorafgegaan door een kunstenaarsgesprek tussen directeur Steven van Teeseling en Koen Taselaar, en een artistiek-kerkelijk inhoudelijke lezing door de jonge Amsterdamse dominee André van der Stoel.

Naast het werk van Koen Taselaar was er werk te zien van de beroemde grafisch ontwerper Wim Crouwel, van Amsterdamse School architect Bonne Kazemier, textielpionier Willy Pennings, van Marja-Liisa Schepel, Folly Hemrica en Margreet Scholten. De expositie bracht naast in religieus erfgoed geïnteresseerd publiek ook bezoekers op de been met een interesse voor kunst en design, en een doelgroep met specifieke interesse in textiel en ambacht.

De expositie werd goed bezocht, ook vanwege de aandacht in De Volkskrant dat onder de kop “Nieuwe aanknooppunten” schreef:

“Deze tentoonstelling is in de geest van Luther – en helemaal van nu!”

Na afloop van de tentoonstelling is het altaarkleed van Koen Taselaar op reis gegaan langs 12 verschillende locaties in het land, waardoor de verbinding tussen museum en plaatselijke kerkgemeenschappen in het land is gegroeid. Met de realisatie van het project heeft het museum een kleine maar betekenisvolle mijlpaal bereikt op het gebied van co-creatie met de lutherse gemeenschap in Nederland. Het illustreert hoe het museum haar missie om het lutherse erfgoed levend te houden voor de toekomst vormgeeft, , verbindingen legt tussen geloof, kunst en maatschappij, en daarbij een passend publiek inspireert.

De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door het Mondriaan Fonds, de Commissie Bewaren en Inbrengen Lutherse Traditie van de Protestantse Kerk en enkele giften.

Uitgelicht: Johann Georg Schwartz – Uit de schaduw van zijn dochter

Van 17 oktober 2024 t/m 19 januari 2025 keek het Luther Museum naar de lutherse gemeenschap in Nederland door de ogen van twee bijzondere kunstenaars. In de kerkzaal waren negentiende-eeuwse portretten te zien van de lutherse kunstschilder Johann Georg Schwartz. In de monumentale hal van het museum toonden we – bij wijze van ‘portrait gallery’ – een aantal lutheranen anno nu, gemaakt door ‘fotograaf aller Nederlanders’ Koos Breukel.

In 2024 was het 150 jaar geleden dat de vooraanstaande negentiende-eeuwse portretschilder Johann Georg Schwartz overleed. Omdat zijn werk onterecht wat in de vergetelheid is geraakt – hij werd overvleugeld door het ongekende succes van zijn dochter Thérèse – besloot het museum een omvangrijke tentoonstelling samen te laten stellen door de specialisten Rudi Ekkart en Claire van den Donk. De tentoonstelling gaf een uniek overzicht van zijn beste werk, dat tevens een mooi inzicht gaf in de negentiende-eeuwse Nederlandse elite en haar relatie tot de lutherse gemeenschap. Een groot deel van de werken kwam uit privécollecties, en was voor het eerst voor het publiek te zien.

Bij de tentoonstelling verscheen de allereerste catalogus uit de jonge geschiedenis van het museum, die goed werd verkocht. De publicatie werd uitgegeven in samenwerking met WBOOKS en de Stichting Lutherse Uitgeverij en Boekhandel.

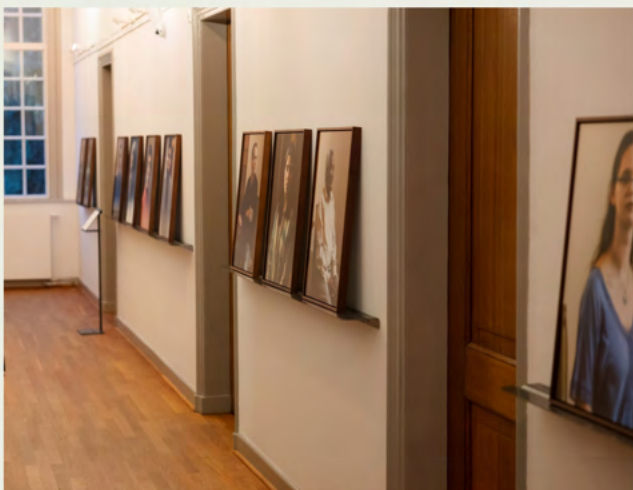
Op een veiling werd een bijzonder portret van de hand van J.G. Schwartz aangekocht. Dichter en kunstenaar Maria Barnas schreef over dit schilderij het gedicht ‘Lieve Vreemde’, dat we als kunstwerk hebben geïnstalleerd op de traptreden van de entree van het museum.

In opdracht van het Luther Museum heeft Koos Breukel 15 portretten gemaakt van lutheranen uit heel Nederland, 'Lutheranen in beeld'. We kozen ervoor niet de rijk en famous vast te leggen, zoals in de 19e eeuw gebruikelijk was, maar juist mensen uit de lutherse gemeenschap in beeld te brengen die veelal vanuit een onderbelichte rol op de achtergrond betrokken zijn. Zij zetten zich in voor kerk en de lutherse gemeenschap, voor de lutherse cultuur en waarden, en heel praktisch: bijvoorbeeld voor de inloophuizen of de zorg voor ouderen of nieuwkomers. Mensen die niet vaak in de schijnwerpers staan en soms ook liever op de achtergrond blijven. De portretten in deze tentoonstelling toonden de diversiteit van de lutherse gemeenschap. De fotoserie van Koos Breukel is toegevoegd aan de collectie van het museum en is vervolgens op reis gegaan langs verschillende kerkgemeenschappen in het land.

De persoonlijke verhalen van de geportretteerden werden samengebracht in de podcast 'Lutheranen aan het woord', gemaakt door Bart Geeraedts. Dit audioportret geeft inzicht in wat het betekent om luthers te zijn in onze tijd en is nog steeds te beluisteren op uw favoriete online podcastplatform en via de website van het museum.

Het geheel aan activiteiten was een groot succes, er verschenen gedetailleerde besprekingen in onder meer NRC, Het Parool en NPO Radio 1 en veel nieuwe bezoekers wisten de weg naar het museum te vinden. Dat was mede te danken aan het publieksprogramma met de concertserie 'Muziek Terwijl U Kijkt' (negentiende-eeuwse muziek, piano en schilderkunst) en de lezing door cultuurhistoricus Merlijn Schoonenboom 'Kijk naar me, zie dat ik besta!' Een kleine cultuurgeschiedenis van de selfie'.

Vele fondsen en giften maakten de expositie mogelijk, waaronder het Cultuurfonds Noord-Holland, de Christiana Maria Stichting, de Commissie Bewaren en Inbrengen Lutherse Traditie van de Protestantse Kerk, De Gijselaar-Hintzenfonds, De Kattendijke/Drucker Stichting, de Diaconie van de Evangelische-Lutherse Gemeente Amsterdam, Gifted Art, Gravin van Bylandt Stichting, Hendrik Muller Fonds, Mondriaan Fonds, Stichting Pieter Haverkorn van Rijsewijk, Stichting Pieter Bastiaan en Stichting Oude Mannen-en Vrouwenhuis.

Uitgelicht – Bachweek

De Bachweek vindt om het jaar plaats in het museum. Deze werd dit jaar van 8 t/m 14 april gehouden en kende in totaal acht concerten; elke dag één, soms meerdere per dag, met een bereik van zo'n 500 bezoekers. De artistieke leiding lag in handen van violiste Diet Tilanus.

De meeste concerten waren in de kerkzaal van het museum die steeds werd omgetoverd tot een andere setting. Eén concert was georganiseerd in samenwerking met AMSTA op locatie van het dr. Sarphati verpleeghuis voor ouderen met dementie, Korsakov, langdurige psychiatrische problemen of mensen met lichamelijke beperkingen. Bewoners waren ontroerd en vertelden over hun eigen muzikale geschiedenis.

Er waren twee concerten voor kinderen, waarvan één met de Boekmanschool om de hoek en één met Sara de Monchy, bekend van het NPO Radio 4 programma 'Sara's Mysteries', waarin met kinderen werd onderzocht of de Goldberg Variaties een slaapliedje zijn, zoals zo vaak gezegd en beschreven wordt.

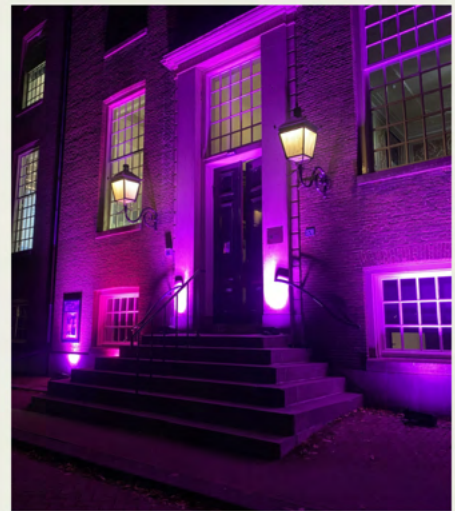

In het concert 'Goldberg Horizontaal' werd het publiek uitgenodigd om in horizontale positie van de Goldberg Variaties te genieten. De kerkzaal leek misschien heel even weer op de slaapzaal die het Luther Museum was toen het nog als oude mannen- en vrouwenhuis functioneerde. Pianist Laurens de Man, winnaar van de Nederlandse Muziekprijs, vertolkte het werk op zeer poëtische wijze. Maar zoals al eerder ontdekt door de kinderen, zijn de Goldberg Variaties zeker geen slaapliedje!

De Bachweek werd mogelijk gemaakt door de Commissie Bewaren en Inbrengen Lutherse Traditie van de Protestantse Kerk, Fonds Sluyterman van Loo, Gemeente Amsterdam Centrum, P.W. Jansen's Friesche Stichting, het Cultuurfonds en Amsterdam Sinfonietta.

Uitgelicht – Museumnacht 2024

Op 2 november vond de Amsterdamse Museumnacht plaats. Het was een doorslaand succes met maar liefst ruim 700 tevreden en gezellige én geïnteresseerde bezoekers, vrijwel allemaal jongeren, heel cultureel divers en internationaal van samenstelling. Voor vrijwel alle bezoekers (tussen 18 en 40 jaar oud) was het een eerste kennismaking met het museum. Men kwam met name voor de Bridgerton-achtige act die we geprogrammeerd hadden in de stijlkamers, met de legendarische Ready Maids, en voor het speciaal uit Wittenberg geïmporteerde Luther Bier, dat helemaal uitverkocht raakte. Vanwege de grote aanloop moest het museum iets voor middernacht haar deuren sluiten.

Uitgelicht – The Spirit of Amsterdam

The Spirit of Amsterdam is een nieuw drie-daags stadsfestival dat plaatsvindt in verschillende gebedshuizen en musea. Het Luther Museum deed mee met de eerste editie met een evenement op 22 november dat op uiteenlopende manieren de geest van het gebouw Wittenberg naar voren liet komen: van theater naar performance naar ritueel en samen zingen. Oude tradities in een nieuw jasje brachten mensen met totaal verschillende achtergronden samen in gedeelde ervaringen. Deelnemers waren kunstenaars Benjamin Francis, Lisette Ros en Suzie van Staaveren, mezzosopraan Jasperina Verheij, organist Steven Knieriem en dominee André van der Stoel.

Collectie & onderzoek

De collectie van het Luther Museum is eigendom van een aparte stichting: Luther Collectie Amsterdam (LCA). Al vanaf de opening van het museum worden unieke lutherse objecten uit kerken en privécollecties uit het hele land aan deze collectie toegevoegd, met als doel het beheer en behoud en de ontsluiting ervan, dat als taak is meegegeven aan het Luther Museum.

In de voorgaande collectie- en jaarverslagen was te lezen hoe stukken van Alkmaar tot Maastricht en van Purmerend tot Schiedam hun weg naar het museum vonden. Plaatselijke lutherse kerkgemeenschappen worden regelmatig geconfronteerd met sluiting van het kerkgebouw, fusie en samengaan of herbestemming. Daarnaast krimpt de lutherse gemeenschap. Hierdoor komt het museum als bewaarplaats voor de bijzondere stukken en verhalen luthers erfgoed in beeld.

Uit deze ontwikkelingen is het project 'Duurzaam Actief Luthers Erfgoed' voortgekomen. Het Luther Museum heeft – met steun van de Luther Collectie Amsterdam, Fonds Cultuurparticipatie, Mondriaan Fonds, Cultuurfonds, Museum Catharijneconvent Utrecht en de landelijke Evangelisch-Lutherse Synode van de Protestantse Kerk in Nederland – het voortouw genomen in het ontwikkelen van een visie op en praktische aanpak van het beheer, behoud en de ontsluiting van het lutherse erfgoed in Nederland – materieel én immaterieel. In 2024 is dit project van start gegaan, in co-creatie en dus samen met de lutherse gemeenschappen door het hele land.

Bij het opzetten van dit project veranderde ook onze eigen zienswijze door de ervaringen die we opdeden. Het museum is steeds meer de waarde van het lutherse erfgoed gaan zien als iets dynamisch, iets dat het verleden verbindt aan het hier en nu. Zo zijn we meer gaan collectioneren met het oog op het beheer en behoud van lutherse objecten, verhalen en tradities die ook voor vandaag relevant zijn: voor lutheranen, voor de protestante gemeenschap, voor christenen, maar ook voor groepen daarbuiten. Met nieuwe aankopen en initiatieven willen we de collectie toegankelijker maken voor een grote en diverse groep mensen.

De collectie werd dit jaar verrijkt met bijzondere aanwinsten, waaronder uniek luthers erfgoed ('lutherana') afkomstig van particuliere gevers uit heel Nederland. Hoogtepunten waren de verwerving van een nieuw en eigentijds avondmaalskleed door Koen Taselaar, de fotoserie 'Lutheranen in beeld' van Koos Breukel, een doodsportret van J.G. Schwartz door zijn dochter Thérèse en de aankoop op een veiling van een mysterieus portret door Johan Georg Schwartz, vermoedelijk van zijn vrouw Elise. Het kreeg een prominente plek in de Schwartz-tentoonstelling en maakt nu deel uit van de vaste opstelling.

Uitgelicht: Avondmaalkleed van Koen Taselaar

Een mooie illustratie van het collectiebeleid van het Luther Museum is de opdracht aan en aanschaf voor de collectie van het nieuwe avondmaalkleed van Koen Taselaar en alle activiteiten en evenementen die om dit altaarkleed heen zijn georganiseerd in 2024. Een van de manieren om de lutherse collectie levend te houden is door er ook nieuw erfgoed aan toe te voegen.

Het Heilig Avondmaal en de Doop vormen de twee sacramenten van de lutherse traditie. Het museum koesterde lang de wens om een hedendaags werk aan de collectie toe te voegen dat reflecteert op deze traditie. De collectie bevat al vele stukken avondmaalzilver. Textiel is echter ook een belangrijk materieel aspect van het Avondmaal: in de vorm van avondmaalskleden die tijdens de bediening van het sacrament over de altaartafel worden gedrapeerd.

Deze stukken textiel zijn nog niet sterk vertegenwoordigd in de collectie. Daarom besloot het museum in 2023 tot het geven van de opdracht voor een hedendaags avondmaalskleed waarin de lutherse identiteit en symboliek wordt uitgebeeld. Kunstenaar Koen Taselaar heeft het ontwerp gemaakt en het kleed gerealiseerd bij het Textielmuseum in Tilburg.

Op Hemelvaartsdag 2024 werd het kleed tijdens een viering in het museum ingewijd. Vervolgens heeft het kleed gefungeerd als centraal stuk binnen de tentoonstelling 'Saligh Weven', waarin luthers textiel uit het hele land werd getoond.

foto: Koen Taselaar

Uitgelicht: 'Lutheranen in Beeld' door Koos Breukel

De bekende fotograaf Koos Breukel portretteerde vijftien lutheranen anno nu en toonde deze in het museum. De fototentoonstelling was bedoeld als een thematische tegenhanger van de tentoonstelling die in de kerkzaal over Johan Georg Schwartz werd getoond, waar portretten van gegoede burgers uit het eind van de negentiende eeuw centraal stonden. In Lutheranen in beeld zijn juist de 'gewone' lutheranen te zien, mensen die op de achtergrond de dingen draaiende houden. De serie toont mensen die zich inzetten voor kerk en gemeenschap, voor de lutherse cultuur en waarden, en heel praktisch: voor inloophuizen, de zorg voor ouderen en voor nieuwkomers. De foto's waren vier maanden te zien in de portretgalerij van het museum, de expositie werd wegens succes begin 2025 verlengd. Een foto door Koos Breukel van de directeur van het museum werd afgedrukt in Het Parool.

De serie wordt in bruikleen aangeboden aan lutherse maar ook niet-lutherse kerken in het land als een reizende tentoonstelling. Bij de fotoserie hoort de podcastaflevering 'Lutheranen aan het woord' van Bart Geeraedts, waarin de geportretteerden vertellen over wat het voor hen betekent om luthers te zijn.

In 2024, bijna 100 jaar nadat het laatste lutherse regentenportret werd vervaardigd, heeft het museum bovendien een nieuw regentenportret aan de collectie kunnen toevoegen; dat van de bestuurders van gebouw Wittenberg waar het museum gehuisvest is. Het regentenportret is een waardevol, historisch genre, dat vrijwel uitgestorven is. Anno 2024 was de ambitie om deze oude traditie nieuw leven in te blazen. Fotograaf Koos Breukel werd in het verlengde van 'Lutheranen in beeld' ook voor deze opdracht gekozen. Een voortzetting van een waardevolle traditie in een hedendaags medium.

Uitgelicht: J.G. Schwartz & Thérèse Schwartz

Het museum heeft met steun van de Luther Collectie Amsterdam op een veiling een bijzonder en mysterieus schilderij aangekocht van de bekende lutherse portretschilder Johann Georg Schwartz (1814-74), de vader van de beroemde schilder Thérèse Schwartze, beeldhouwer Georgine Schwartz, en grootvader van schilder Lizzy Ansingh.

Op het liefdevolle en sfeervolle portret uit 1856 is een wat mysterieuze dame met een prachtige armband met een Victoriaanse lovers knot en bijzondere broche van vulkaansteen te zien. Zij houdt een boek op schoot waar een romantisch landschap op te herkennen valt, dat het landschap van haar jeugd zou kunnen zijn. Misschien is het de vrouw van de schilder die hier is afgebeeld, tien jaar na hun huwelijk.

De aankoop werd gedaan in het kader van de overzichtstentoonstelling over J.G. Schwartz. Het museum had nog geen werk van hem in de collectie.

Tevens werd naar aanleiding van de expositie ook een bijzonder en indringend doodsportret van de schilder, in 1874 vervaardigd door diens dochter Thérèse Schwartz, aangekocht uit een privécollectie. Beide werken waren te zien in de expositie.

Uitgelicht: luthers kunsthistorisch erfgoed

In 2024 heeft het Luther Museum het doopen avondmaalszilver van de lutherse gemeente in Delft als schenking aanvaard en deze daarna weer in bruikleen gegeven aan de gemeente. Dit is een nieuwe en bijzondere constructie vanwege een fusie met de Protestantse Kerk Delft. De Luther Collectie Amsterdam is nu eigenaar van het kerkzilver dat nog altijd gebruikt kan worden in de fusiegemeente. Wanneer het zilver echter niet meer gebruikt wordt, zal het overgebracht worden naar het museum. Daarmee is de toekomst van dit lutherse erfgoed veiliggesteld.

Een doopbewijs uit de lutherse kerk in Paramaribo uit 1796 werd door dominee Harry Donga geschonken. De akte betreft de doop van een meisje uit de familie Hollenstede, een bekende lutherse familie in Paramaribo met plantages en banden met het gerechtshof waar ze betrokken waren bij de verkoop van slaafgemaakten.

Een nazaat van Anthony Ebeling, de eerste steenlegger van de Hersteld Evangelisch-Lutherse kerk op de Kloverniersburgwal in Amsterdam, heeft een bijbel geschonken. Deze bijbel uit 1836 is gedecoreerd met gouden klampen, en is bijzonder vanwege de vele aantekening die Ebeling maakte op de voorbladen.

Het museum ontving een rijke verzameling voorwerpen uit de nalatenschap van de lutherse predikant Victor Schmidt, bij leven predikant in Schiedam. Veel objecten zijn afkomstig van diens vader, die eveneens luthers predikant en verzamelaar was van pamfletten, penningen, prenten en andere lutherse zaken.

De schenking is vrij omvangrijk, met een aantal topstukken die zeer waardevol zijn voor de collectie.

Hoogtepunt is een brief van Maarten Luther aan de christenen in Nederland uit 1523, om hen te troosten na de executie van twee van zijn volgelingen in Antwerpen. Daarnaast bevat de schenking een publicatie van Maarten Luther uit 1568 met afbeeldingen van Luther en Melanchthon. Bijzonder is ook de penning die de lutherse gemeente in Schiedam maakte ter ere van de 300ste sterfdag van de Gustav Adolf, koning van Zweden. Van deze penning ontvingen we een bronzen, zilveren en een zeer zeldzaam gouden exemplaar.

Een deel van de schenking zal worden herbestemd omdat er ook veel archiefmateriaal en niet-museale boeken zijn meegekomen, waarvoor het Luther Museum niet is uitgerust.

Samenwerking

Zonder samenwerking zouden onze projecten niet van de grond komen. In 2024 is met veel partners samengewerkt, met culturele en maatschappelijke organisaties, kerkgemeenschappen, kunstenaars en ontwerpers, mediapartners en leveranciers. Van de buurt tot in Europa. Van de diaconie tot de Museumvereniging. Van de Amsterdamse Vrijwilligers Centrale tot de Reinwardt Academie en de Vrije Universiteit.

Afgelopen jaar is Lisanne Bouma gestart als diaconaal buurtmedewerker bij het Luther Museum. Door activiteiten te organiseren tijdens de verschillende tentoonstellingen van het Luther Museum, wordt het museum een plek waar verschillende mensen elkaar ontmoeten en in gesprek raken.

In dit kader bieden we regelmatig rondleidingen aan voor speciale doelgroepen. Zo zijn het Huis van de Tijd (een dagbesteding voor mensen met beginnende dementie), Choices (een organisatie die zich inzet voor asielzoekers die lhbt'i'er zijn), Phoenix (een groep uitgeprocedeerde asielzoekers die LHBTI'er zijn) en het Sarphatihuis (een verzorgingstehuis) al op bezoek geweest. Daarnaast organiseerden we met de ouderensociëteit SOOP en het Sarphatihuis een paar prachtige tuinconcerten voor de buurt.

In Amsterdam is het Luther Museum een actief lid van zowel het OAM als het MOAM. Het eerste is het overleg van de directeurs van Amsterdamse musea, het tweede het marketingoverleg, waarin ook Amsterdam & Partners een rol speelt. Landelijk is het museum aangesloten bij de Museumvereniging en bezoekt het inhoudelijke bijeenkomsten die het beleid en de dagelijkse praktijk van het museum kunnen versterken. Internationaal is het museum per 2024 aangesloten bij de International Council of Museums (ICOM).

De directeur van het Luther Museum was in 2024 één van de initiatiefnemers van een nieuw internationaal netwerk van Luthermusea en gaf op uitnodiging van het Luther Museum Wittenberg een presentatie tijdens de netwerkbijeenkomst in Duitsland. Deze startbijeenkomst zal volgend jaar een vervolg krijgen in Budapest en wellicht al meteen tot resultaten leiden in het programma in 2025. Doel is uitwisseling van kennis en ervaring, het aan elkaar koppelen van personeel met specifieke expertise, maar ook op gebied van collectiemobiliteit, onderzoek, de mogelijke coproductie van tentoonstellingen, educatieprogramma's en dergelijke. Het Luther Museum sloot zich met hetzelfde doel aan bij een tweede netwerk, dat van Reformatiemusea in Europa.

Vrijwilligersbeleid

Voor de gastvrije ontvangst van bezoekers, de publieksbegeleiding in het museum en de werkzaamheden aan de ticketbalie kan het Luther Museum rekenen op een toegewijde groep van circa 25 vrijwilligers. Tot september 2024 was de coördinatie van deze groep in handen van de zakelijk leider. Sindsdien wordt deze rol met veel inzet en enthousiasme vervuld door Henk van Krieken, een oud-vrijwilliger met veel ervaring. Hij ontvangt hiervoor een vrijwilligersvergoeding volgens de richtlijnen van de Museumvereniging.

De vrijwilligers dragen het museum een warm hart toe en omschrijven het als een fijne plek met een prettige sfeer. Tijdens de vrijwilligersbijeenkomst in januari 2024 kwamen ook enkele verbeterpunten op tafel rondom het vrijwilligersbeleid. Deze input is waardevol geweest in het aanscherpen van het beleid in de maanden daarna.

In het afgelopen jaar zijn er belangrijke stappen gezet om het vrijwilligersbeleid verder te professionaliseren. De werving van nieuwe vrijwilligers kreeg prioriteit, de begeleiding is verbeterd en ook de onderlinge communicatie is versterkt.

Het binden van een betrokken en stabiele groep vrijwilligers blijft een uitdaging. Ongeveer de helft van de vrijwilligers is zeer actief en regelmatig inzetbaar; de andere helft is minder frequent beschikbaar. Toch is het gelukt om het team op sterkte te houden. In 2024 werden, via onder andere de Vrijwilligers Centrale Amsterdam, onze eigen website, buurtorganisaties en de website van Culturele Vacatures, acht nieuwe vrijwilligers geworven.

Vrijwilligers worden wekelijks op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen het museum via een digitale nieuwsbrief. Daarnaast worden er jaarlijks verschillende bijeenkomsten georganiseerd: rondleidingen bij nieuwe tentoonstellingen, inhoudelijke workshops (vaak in samenwerking met de Vrijwilligers Centrale Amsterdam) en informele bijeenkomsten zoals een zomerborrel en kerstviering.

Het Luther Museum is trots op deze betrokken en bevlogen groep vrijwilligers. Hun inzet is van onschatbare waarde voor de dagelijkse werking van het museum en de warme ontvangst van onze bezoekers.

Verhuur en arrangementen

Ook in 2024 was het Luther Museum opnieuw een geliefde locatie voor externe verhuur. Het karakteristieke pand en de historische sfeer boden een uniek decor voor een breed scala aan bijeenkomsten en evenementen.

Door het jaar heen ontvingen we uiteenlopende externe partijen. Zo maakte Stadsdorp gebruik van de Kerkzaal voor een reeks lezingen en een nieuwjaarsconferentie. De Universiteit van Amsterdam organiseerde meerdere lezingen en netwerkborrels voor haar MBA-studenten. In de sfeervolle Regentenkamers vonden bestuursvergaderingen plaats van onder andere Tonny Media, de Vereniging van Eigenaren, het Concertgebouw en het Cove Hotel. Albert Heijn organiseerde een workshop voor vestigingsmanagers.

Daarnaast waren er diverse bijzondere en feestelijke gelegenheden. Zo werd in het museum de Plantage Poëzieprijs uitgereikt, vond er een Hemelvaartsdienst plaats, en organiseerde de Liberaal Joodse Gemeente een Pesachviering. Tijdens de jaarlijkse lutherse Kerkenradendag verwelkomden we kerkelijke vertegenwoordigers uit het hele land, en later ontvingen we de burgemeester van Amsterdam voor een diner met haar kabinet in onze mooie Regentenkamer.

Het museum diende ook als podium voor meerdere lezingen en boekpresentaties, waaronder die van Peter Paul Kleinlooh over zijn boek *Bouwen voor Luther*. Daarnaast organiseerde het museum zelf rondleidingen, tentoonstellingsopeningen en verschillende vrijwilligersbijeenkomsten.

Om beter aan te sluiten bij de uiteenlopende wensen van huurders, heeft het Luther Museum in 2024 een aantal verhuurarrangementen ontwikkeld, afgestemd op drie doelgroepen: commercieel, cultureel en diaconaal. Voor commerciële partijen zijn er arrangementen voor netwerkborrels, vergaderingen, workshops en diners. Culturele instellingen kunnen bij ons terecht voor concerten, lezingen en boekpresentaties. Voor maatschappelijke of religieus geïnspireerde bijeenkomsten bieden we een diaconaal arrangement. In aanvulling hierop is een speciaal Kerkenraden-arrangement geïntroduceerd. Hiermee spelen we in op de wens van kerkelijke gemeenten om bijeen te komen op een locatie die aansluit bij hun identiteit. Dit arrangement voorziet in een op maat gemaakt programma en passende faciliteiten, binnen de context van het museum.

Pers, communicatie & zichtbaarheid

Zichtbaarheid en naamsbekendheid

Dit jaar werden grote stappen gemaakt met de zichtbaarheid en naamsbekendheid van het museum. Er werd meer geïnvesteerd in marketing maar zeker ook omdat het programma meer PR-impact heeft gehad in de media. De gekozen mediamix van deze free publicity samen met betaalde posters in de stad, online banners in de kranten, specifiek gekozen advertenties in landelijke kranten, communicatie-inzet gericht op kerkelijk georiënteerde/christelijk betrokken media, lutherse bladen en nieuwsbrieven, de inzet van flyers en natuurlijk onze website en sociale media –werkt goed.

Media-aandacht

Alle tentoonstellingen ontvingen landelijke persaandacht, die zonder uitzondering positief was over het museum en de nieuwe koers. Ook regionale en lokale media, kunst- en cultuurtijdschriften en christelijk betrokken media besteedden veel aandacht aan de tentoonstellingen en programma's.

Met name de tentoonstellingen over Schwartze en van Koos Breukel brachten veel positieve pers met zich mee en hadden een groot bereik. Zo waren er twee pagina's in het NRC, twee in het Parool, artikelen in Elkkwartaal, Museumtijdschrift, de Uitkrant en ook aandacht op Radio 1. In de bijlage vindt u een selectie van de persaandacht.

Online bezoek

Parallel aan de groei in fysieke bezoekers heeft het Luther Museum in 2024 ook een sterke toename gezien in haar online bereik. Deze ontwikkeling hangt nauw samen met de positieve media-aandacht voor de tentoonstellingen Welkom in Nederland en Johann Georg Schwartze. Beide exposities trokken niet alleen veel museumbezoekers, maar leidden ook tot aanzienlijke online interesse.

De algemene zichtbaarheid van het museum op het web was bijzonder hoog: met 172.000 weergaven van de museumwebsite in zoekresultaten en meer dan 13.000 klikken vanuit Google, is de online aanwezigheid indrukwekkend gegroeid.

De museumwebsite werd in totaal ruim 21.000 keer bekeken, met uitschieters tijdens de periodes waarin de genoemde tentoonstellingen liepen.

Ten slotte is er ook op onze sociale mediakanalen een gestage groei te zien in bereik en betrokkenheid, met name op Instagram waar het museum extra actief is geweest.

Het bereik van alle berichten op Instagram is gegroeid naar ruim 35.000, dat was een stijging van 4400% ten opzichte van 2023. Dat is niet moeilijk, aangezien de Instagrampagina in 2024 actief nieuw leven in is geblazen.

Ook het bereik van Facebook is gegroeid, mede dankzij de betaalde campagnes, tot een bereik van ruim 14.000 mensen. Dat is een stijging van 80% ten opzichte van het jaar daarvoor. Daarmee verstevigt het Luther Museum zijn positie, zowel offline als online, als cultureel relevant platform voor een breed publiek.

Bezoekers & publieksbereik

Bezoekersgroei en doelgroepen

Het Luther Museum heeft dit jaar voor het eerst meer museumbezoekers dan evenementenbezoekers ontvangen – een positieve ontwikkeling. Het museumbezoek steeg met maar liefst 70% ten opzichte van 2023 naar 8.000 bezoekers. Uit bezoekcijfers blijkt dat met name Nederlandstalige dagtoeristen in Amsterdam een aantrekkelijke en snel groeiende doelgroep vormen; veel van hen bezochten het museum voor het eerst. Een aanzienlijk deel van de bezoekers maakt gebruik van de Museumkaart. Hoewel het aantal buitenlandse toeristen gestaag groeit, liggen hier nog kansen.

Omdat er geen (grootschalig) publieksonderzoek is gedaan in 2024 hebben we geen kwantitatieve data over ons publiek. Iedereen wordt in het museum verwelkomd met een kopje koffie of thee en een gesprekje, maar we hadden (nog) geen systeem om gegevens te verzamelen.

Publieksbereik

Het Luther Museum heeft met haar programma in 2024 de vier beoogde doelgroepen uit haar communicatieplan niet alleen bereikt, maar hen ook steviger weten te verbinden aan haar kernwaarden: verdieping, toegankelijkheid en actualiteit. De groei in bezoekersaantallen, de uitbreiding van het netwerk via partnerships en de landelijke pers aandacht onderstrepen het succes. Vooral de combinatie van lokale verankering (buurtbewoners) en landelijke uitstraling (pers, podcasts, steviger inzet op communicatie-uitingen) heeft het museum gepositioneerd als een unieke speler op het snijvlak van religie, cultuur en gemeenschap.

Hoge waardering

Bezoekers waarderen het museum als een 'onbekend pareltje', met name om het unieke verhaal, de actualiteitswaarde van de presentaties, de sfeervolle en rustige locatie en de informele, vriendelijke en persoonlijk ontvangst. Met de meeste bezoekers in het museum wordt ook een praatje gehouden en dat wordt enorm gewaardeerd door bezoekers.

Educatie

Kinderen en gezinnen zijn doelgroepen die tot nog toe ondervertegenwoordigd zijn in de bezoekers van het Luther Museum. Dit is niet verwonderlijk aangezien er door een gebrek aan fondsen en capaciteit nog geen doorlopend programma voor deze doelgroepen zijn ontwikkeld. Dit is jammer, omdat het museum een bijzondere plek is waarin verhalen verteld kunnen worden die relevant zijn voor jong én oud. Het museum wil richting de toekomst een educatief programma ontwikkelen om ook aan kinderen en jongvolwassenen een leerzame en waardevolle ervaring te kunnen bieden.

In opmaat daarnaar heeft het team van het museum educatie steeds deel gemaakt van de tentoonstellingen en programma's, zoals elders beschreven bij bijvoorbeeld de Bachweek en Welkom in Nederland? In 2024 hebben we meerdere scholen mogen ontvangen tijdens de 'Kunstschooldagen', bestemd voor leerlingen van groep 8 in Amsterdam. We leidden deze leerlingen rond door het museum en gingen met hen in gesprek over 'activist' en 'influencer' Maarten Luther en hoe zijn denkbeelden resoneren in het hier en nu. Tijdens Welkom in Nederland? kregen kinderen een workshop stellingen spijkeren. We gingen in gesprek met jongeren over de vraag 'Wanneer voel je je welkom?'. Iedereen kon een mening of een stelling schrijven op een kaartje en deze dan – net als Luther dat naar verluidt 500 jaar geleden deed – op de deur spijkeren. Het actief spijkeren versterkte het gevoel dat de kinderen hun geweten mochten laten spreken. Meerderen van hen gaven aan: "Ik sta echt voor deze stelling!". Stellingen spijkeren is een terugkerend onderdeel van de educatie en werkt voor jong én oud.

Personeel

Het personeel bestaat uit een goed functionerend en betrokken team en een vrij stabiele groep vrijwilligers. De kleine, overwegend jonge en enthousiaste werkorganisatie bestaat eind 2024 uit een team van 5 medewerkers, waarvan 4 onder contract van de stichting (3,12 fte), en ongeveer 25 vrijwilligers die ondersteuning bieden bij de openstelling van het museum (donderdag t/m zondag van 11 tot 17 uur) en de publieksontvangst. Tijdens evenementen (zowel voor eigen programma als verhuur en arrangementen) maakt het museum gebruik van een pool van werkstudenten.

De dagelijkse leiding van het museum is in handen van de directeur en de zakelijk leider, beiden op een parttime contract. In het operationeel team zijn verder de verschillende taakgebieden vertegenwoordigd. Het team bestaat uit een collectie-medewerker, programmamaker/communicatiemedewerker, een buurtmedewerker (met een extern contract) en een vrijwilligerscoördinator (op basis van een maximale vrijwilligersvergoeding). In de eerste helft van 2024 heeft de voormalig kwartiermaker van het museum gefunctioneerd als bestuursadviseur en fondsenwerver voor de Schwartz tentoonstelling.

In 2024 is het operationele team en daarmee de capaciteit van het museum enigszins uitgebreid ten opzichte van 2023, binnen de financiële mogelijkheden die het museum heeft.

Het team is enthousiast en betrokken, er heerst een goede sfeer. Veel van wat wordt bereikt is meteen van toegevoegde waarde en heeft zichtbaar resultaat. Er is veel mogelijkheid en ruimte voor het jonge team om ideeën tot uitvoer te brengen en zich daarbinnen te ontwikkelen en te doen gelden. Er is een prettige en informele omgang met elkaar binnen het museum en met de bredere lutherse gemeenschap en er heerst een gevoel van trots dat het museum er is. Resultaten worden goed ontvangen en met elkaar gevierd.

Het team heeft wekelijks overleg en projectoverleg wanneer nodig. Er is ten minste twee keer per jaar een plenair overleg met de vrijwilligers en een gezamenlijke workshop met de Amsterdamse Vrijwilligers Centrale. Gezien de omvang van het team is het goed mogelijk om korte lijnen te houden op operationeel en informeel niveau en ook tussen het team, de dagelijkse leiding en het bestuur.

In 2024 stonden de volgende thema's centraal:

- Aanscherpen van het profiel en de zichtbaarheid van het museum;
- De nieuwe inhoudelijke koers;
- Het verder professionaliseren van de organisatie, werkprocessen in het museum en de procedures in de bedrijfsvoering.

Samenstelling personeel

- Steven van Teeseling, directeur, tot 1 december 0,44 fte, vanaf 1 december 0,67 fte
- Bruna Kapetanovic, zakelijk leider, 0,67 fte
- Piotr Majoor, plv. zakelijk leider 1 september 2024 t/m 6 januari 2025 (vanwege zwangerschapsverlof) 0,89 fte
- Inge Weustink, collectie onderzoeker 0,67 fte
- Gerard Saurwalt, programmamaker/communicatiemedewerker, 0,89 fte
- Lianne Bouma, buurtmedewerker per september 2024, 0,22 fte.
- Tonko Grever, bestuursadviseur tot oktober 2024 op freelance basis.

Naast deze betaalde krachten zijn ca 25 vrijwilligers betrokken bij het museum. Henk van Krieken heeft in de loop van 2024 de coördinatie van deze vrijwilligers op zich genomen.

Daarnaast deed Sandra Schindler van de Reinwardt academie met een stagecontract een onderzoek over Luther& Islam als onderdeel van haar eindscriptie, en heeft een werkgroep studenten van de Reinwardt academie een onderzoek gedaan naar de klimaatomstandigheden in het museum.

De personeelsleden zijn in de loop van het jaar direct in dienst gekomen van de Stichting Luther Museum en niet langer werkzaam via een detacheringsconstructie met de lutherse diaconie.

Huisvesting

Het museum is gevestigd in het voormalig lutherse oude mannen- en vrouwenhuis uit 1772 aan de Nieuwe Keizersgracht 570 in Amsterdam. Het huurt de museale ruimtes, een kantoor en een klein depot, van de eigenaar van dit gebouw, stichting OMVH.

Bestuur

De Stichting Luther Museum Amsterdam is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 71875972. Het bestuur van Stichting Luther Museum is in 2024 viermaal bijeengekomen. Camiel Vingerhoets nam het voorzitterschap over van Lieuwe Bootsma, na een korte interim periode van Harry Donga. Tanja Kootte volgde vanaf 1 januari Geert van Wesemael op als secretaris. Met een diner is afscheid genomen van beide heren én van een eerder bestuurslid, Heidi van Limburg Stirum. Pieter Boot werd in 2024 herbenoemd als penningmeester. Joren Reichel trad toe tot het bestuur.

De stichting werd in 2024 werkgever voor alle personeelsleden, waar dat voorheen via de Diaconie van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Amsterdam liep. Doel is binnen de geldende cultuurcodes een aantrekkelijke werkgever te blijven, in een veilige en prettige werkomgeving met respect voor elkaar. Daar wordt op alle niveaus op gestuurd.

Samenstelling van het bestuur:

Camiel Vingerhoets, voorzitter (2024) vanaf 7 mei 2024

Tanja Kootte, secretaris (2022)

Pieter Boot, penningmeester (herbenoemd 2024)

Harry Donga (2021), tot 7 mei 2024 waarnemend voorzitter

Joren Reichel (2024)

Governance Code Cultuur & Risicoanalyse

Sinds 2020 is het museum opgenomen in het Nederlandse museumregister. Het museum onderschrijft de ethische museumcode en het bestuur past de Governance Code Cultuur toe. De organisatie heeft de juridische vorm van een stichting en is als zodanig ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer KvK 71875972 en heeft de ANBI status (RSIN nummer 58.88.84.008). De stichting hanteert het bestuur-directiemodel. Het bestuur is hierbij verantwoordelijk voor zowel de voorbereiding, vaststelling als de uitvoering van het beleid. Het bestuur volgt de code als het gaat om benoeming en herbenoeming, en hanteert daarbij een rooster van aftreden. Governance wordt als onderwerp standaard minstens één keer per jaar geagendeerd op de vergadering van het bestuur.

Toepassing Codes

Fair Practice Code

Het Luther Museum streeft ernaar de vijf kernwaarden van de Fair Practice Code in de dagelijkse bedrijfsvoering te implementeren. Dit geldt voor elk deel van de bedrijfsvoering: van het bestuur tot de werknemers, ingehuurde zelfstandig ondernemers, de vrijwilligers en alle makers waar het museum mee samenwerkt.

Solidariteit: Werk gemaakt of verricht door kunstenaars, ontwerpers, schrijvers, muzikanten en andere creatieve makers wordt op een eerlijke en transparante manier door het museum vergoed en beloond. Collectieve arbeidsovereenkomsten (CAO's) en honorariumrichtlijnen worden zoveel mogelijk toegepast.

Transparantie: Het Luther Museum werkt aan het uitdragen van transparantie binnen de culturele sector. Alle documenten die van belang zijn worden openbaar beschikbaar gesteld. Het museum werkt aan een duidelijke communicatie over het team en het gebruik van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit & Inclusie. Zo hoopt het museum helder te communiceren over haar aandacht voor dit onderwerp en de stappen die worden genomen om deze codes steeds sterker in de organisatiestructuur te verweven.

Duurzaamheid: Het museum werkt in haar bedrijfsvoering aan de kwalitatieve ontwikkeling van het team. Een eerlijke evaluatie en terugblik maakt deel uit van elke samenwerking en project.

Diversiteit: Het team werkt aan het versterken van de diversiteit en inclusie binnen het museum. Het gaat daarbij niet alleen om verscheidenheid in het programma en de activiteiten, maar ook om culturele of etnische achtergronden, geslacht, seksuele geaardheid, leeftijd, kennis en vaardigheden en sociaaleconomische achtergrond van het team en medewerkers. Hoewel religieuze diversiteit geen onderdeel is van de code, heeft het museum hier extra aandacht voor.

Vertrouwen: Er is sprake van een balans tussen transparantie en bureaucratie enerzijds en de belangen van de individuele organisatie anderzijds.

Governance Code Cultuur

Het Luther Museum onderschrijft de ethische museumcode en het bestuur past de Governance Code Cultureel toe waarbij gezien de omvang, gekozen is voor het bestuursmodel. Het bestuur ontvangt geen vergoeding. Het bestuur is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie. Het bestuur gaat zorgvuldig en verantwoord om met de mensen en de middelen van de organisatie. De organisatie realiseert haar maatschappelijke doelstelling door culturele waarde te creëren, over te dragen en/of te bewaren.

Code Diversiteit & Inclusie

Het Luther Museum wilt dat iedere bezoeker zich welkom voelt. Het Luther Museum werkt aan een inclusief publiek, team, tentoonstellingsbeleid en collectie. In 2024 stonden de kernwaarden van diversiteit en inclusie centraal in het beleid, zoals ook beschreven onder de Fair Practice Code. Hierbij is speciale aandacht voor het onderwerp 'luthers zijn' en het lutherse geloof binnen de huidige samenleving. Ook was er ruimte voor een herinrichting van het museum en nieuwe aankopen, zodat de collectie(presentatie) inclusiever wordt en meer stemmen laat horen.

Programma: Diversiteit en inclusie liggen aan de basis voor inhoudelijke keuzes. De achterban wordt via cocreatie betrokken bij de totstandkoming van het programma en bezoekers krijgen een actieve rol via lezingen, debatten, workshops en podcasts. **Publiek:** Het museum richt zich op een breed publiek met diverse achtergronden. Communicatie wordt versterkt via social media, postercampagnes en podcasts met een breed bereik. De entreprijs voor het museum is laag, om het museum ook toegankelijk te houden voor mensen met een kleine beurs. Onze buurtmedewerker trekt met speciale activiteiten lokale bewoners en sociaal-maatschappelijke organisaties.

Personeel: Bij werving voor het kleine team ligt nadruk op diversiteit in achtergronden en perspectieven.

Partners: Onze partners liggen op één lijn met onze eigen standpunt ten aanzien van diversiteit en inclusie. Samenwerkingen versterken onze gezamenlijke focus, bereik en slagkracht.

Risicoanalyse

Het Luther Museum onderkent verschillende risico's die de duurzame toekomst beïnvloeden:

Fysieke infrastructuur:

Het gebouw beperkt de bedrijfsvoering en groei van het aantal bezoekers. Er is een te klein depot en geen aparte ruimte voor opslag van tentoonstellingsmaterialen en voorraden. Ook het kantoor is te klein voor groei van het team. De klimaatomstandigheden zijn nog niet in alle ruimtes optimaal en dat hindert de bruiklenen. De ruimte voor tijdelijke tentoonstellingen is beperkt. Het ontbreken van een gelijkvloerse entree, een logische routing en een winkel/horeca is niet optimaal voor de toegankelijkheid en gastvrijheid. Het gebouw is niet voldoende zichtbaar als museum in de buurt, een knelpunt voor de vindbaarheid en bezoekersaantallen.

Draagvlak & Publiek:

De lutherse kernachterban in Nederland is te klein voor duurzame publieksstroom en als duurzame bron van inkomsten. Verbreding van het aanbod naar protestants/religieus/cultureel publiek is essentieel. Het huidige publiek is nog weinig divers van leeftijd en achtergrond. De diversiteit is in hoge mate afhankelijkheid van de tijdelijke tentoonstellingen en evenementen. De presentatie van de vaste collectie kan aantrekkelijker worden, evenals het educatieve aanbod voor scholen. Publieksonderzoek is een volgende belangrijke stap voor het aanscherpen van de communicatiestrategie.

Organisatie & Personeel:

De capaciteit van de organisatie is beperkt, wat ook de groei beperkt. Een zeer klein (3,12 fte), jong en parttime team en afhankelijkheid van oudere vrijwilligers voor de reguliere openstelling, en het ontbreken van een aantal functies (educatie, fondsenwerving) kent zijn beperkingen. Enkele cruciale functies (collectie, onderzoek, programmering) hebben onvoldoende of een tijdelijk gefinancierde basis.

Financiën:

De exploitatie is afhankelijk van lutherse bijdragen. De afgelopen tijd is hard gewerkt aan structurele meerjarige steun vanuit de lutherse fondsen. Dat legt een fijne basis onder de financiële huishouding. Desondanks blijft de druk op fondsenwerving hoog. De activiteiten zijn vooralsnog volledig afhankelijk van publieke en private financiering, eigen inkomsten en giften. Het museum heeft vooral entree-inkomsten van Museumkaart bezoekers, nog te weinig van (vol betalende) buitenlandse toeristen. Dit beperkt investeringen in capaciteit, programma, fondsenwerving, marketing, een vriendenvereniging, en verdere professionalisering en ontwikkeling van het team - waardoor op termijn kwetsbaarheid kan ontstaan.

Proactieve aanpak van deze risico's is essentieel voor de toekomstbestendigheid van het museum en heeft de aandacht van zowel bestuur als directie.

Zicht op de toekomst

Het publiek begint het museum steeds beter te vinden en ook beter te waarderen door de herkenbare programmering. Het is belangrijk het inhoudelijke profiel vast te houden en de herkenbaarheid daarvan te versterken voor wat specifiekere doelgroepen, en op niveau te blijven voor wat betreft de inzet op marketing en communicatie.

In 2025 verwachten we:

- Drie bijzondere tentoonstellingen met een herkenbaar profiel en werkwijze, waaronder een tentoonstelling over de lutherse traditie rondom zang en zingen, de viering van 500 jaar lutherse aanwezigheid in de 750 jarige stad Amsterdam in de zomermaanden, een grote tentoonstelling over de rol, betekenis en beeldvorming rondom Katharina von Bora, de vrouw van Maarten Luther;
- Verdere professionalisering van de organisatie en meer balans in de financiële huishouding;
- Verder door te groeien van Luther Museum Amsterdam naar Luther Museum Nederland, onder meer door reizende tentoonstellingen, het project 'Duurzaam Luthers Erfgoed' en het door ontwikkelen van het collectiebeleid;
- Door te groeien als een veelzijdige en lerende erfgoedorganisatie dat een verhaal vertelt dat voor iedereen relevant is;
- Nog nadrukkelijker een 'clubhuis' te zijn voor luthers Nederland, een gastvrije thuisbasis en ontmoetingsplaats voor kerk en gemeenschap;
- Stappen te zetten op gebied van internationale samenwerking, maar ook samenwerking met partners om de hoek, zoals de Amsterdam Art Week, de Open Tuinen Dagen, de Amsterdamse Museumnacht en The Spirit of Amsterdam;
- Verschillende concerten voor diaconale doelgroepen en extra activiteiten zoals Gluren bij de Buren, Nationale Burendag en de Boekenweek. Het zou mooi zijn als steeds meer mensen uit de buurt het museum weten te vinden en dat het een plek van en voor de buurt wordt;
- We hopen komend jaar richting 10.000 bezoekers te kunnen groeien. We willen onderzoeken op welke manier we dit aantal in de jaren erna kunnen vergroten, binnen de capaciteit van het museum (team, budget, gebouw, bezoekerservaring en door te onderzoeken welke aanpassingen we zouden kunnen doen in het gebouw, de entree en routing).
- We willen ons mediabereik fijnmaziger maken en uitbreiden op basis van een nieuw communicatieplan waarin nog specifiek getarget wordt op onze doelgroepen, vanuit onze unieke propositie als museum.

Bijlage - overzicht activiteiten & evenementen

Januari

- 6 Nieuwjaarsconferentie Stadsdorp
- 8-10 Lezing en netwerkborrel Amsterdam University College
- 18 Workshop vrijwilligers met de Vrijwilligers Centrale Amsterdam

Maart

- 2 Stadsdorp evenement
- 7 Opening van de tentoonstelling Welkom in Nederland?
- 9 Kerkenradendag in het Luther Museum
- 10 Geelvinck Salon: Lumen Ensemble concert rondom Internationale Vrouwendag
- 12 Vergadering Tonny Media
- 13 Lezing educatiecommissie Guidor
- 21 Kunstschooldagen
- 26 Verhuur Universiteit van Amsterdam
- 31 Geelvinck Salon: Paasconcert met Sytse Buwalda en David van Ooijen

Mei

- 2 Rondleiding Hans Risch
- 2 Diner Openbaar Ministerie in de Regentenkamer
- 4 Lezing Stadsdorp
- 5 Geelvinck Salon: Bevrijdingsconcert met Oekraïens ensemble Uzory
- 8 Boekpresentatie door dominee Martin van Wijngaarden over de Augsburgse Confessie en haar rol voor Nederlandse lutherse gemeenteleden
- 9 Hemelvaartsdienst met kunstenaar Koen Taselaar
- 15 Vergadering Vereniging Van Eigenaren
- 16 Publieksprogramma lunch als onderdeel van Welkom in Nederland?
- 29 Workshop Albert Heijn

Februari

- 4 Geelvinck Salon: Marcel Worms, Danssuites uit de Barok
- 6 Lezing Academy for Information and Management
- 11 Geelvinck Salon: Duo Pleyel met 2 symfonieën van Beethoven op de piano
- 16 Master Celebration Universiteit van Amsterdam
- 28 Rondleiding door dominee Martin van Wijngaarden

April

- 8 Bachweek dag 1: Bach en Luther
- 9 Bachweek dag 2: Bach voor de burens
- 10 Bachweek dag 3: Sarahs Mysteries: Goldbergvariaties
- 11 Bachweek dag 4: Goldbergvariaties horizontaal
- 12 Bachweek dag 5: Nieuw Vocaal Amsterdam: Familie Bach
- 13 Bachweek dag 6: Hedendaagse Bach
- 14 Bachweek dag 7: Bach Battle
- 16 Lezing Martijn Stoutjesdijk van de Protestantse Theologische Universiteit
- 17 Vergadering Vereniging van Eigenaren
- 20 Algemene leden vergadering Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad
- 21 Concert Eva Schokmel
- 22 Vergadering Cove hotel
- 23 Pesachviering van de Liberaal Joodse Gemeente
- 24 Vergadering Concertgebouw
- 26 Receptie voor het verkrijgen van een lintje voor vrijwilliger Marianne Starke

Juni

- 2 Finissage Welkom in Nederland?
- 14 Presentatie door Reinwardt studenten
- 16 Geelvinck Salon: Michael Tsalka
- 27 Opening zomertentoonstelling Saligh Weven

Juli

- 5 Boekpresentatie Bouwen voor Luther door Peter Paul Kleinlooh
- 14 Geelvinck Salon: Romantic Sounds from Armenia door Marina Gevorgyan
- 19 Rondleiding voor Lebuinuskerk

September

- 13 Tuinconcertje in het Sarphatihuis
- 14 Plantage Poëzie Prijs
- 15 Geelvinck Salon: Benefiet door Henk Verhoef en Oleg Lysenko
- 22 Geelvinck Salon: Duo Pleyel – Frans programma
- 25 Rondleiding voor de Diaconie van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Amsterdam

November

- 2 Museumnacht
- 7 Ontvangst Religieus erfgoed studenten
- 7 lezing door prof. dr. Rudi Ekkart
- 10 Geelvinck Salon 'Muziek Terwijl U Kijkt' Guy Maori
- 16 Rondleiding Marion Timmers
- 20 Rondleiding en vergadering Pieter Bastiaan Stichting
- 22 Festival The Spirit of Amsterdam
- 30 Rondleiding Kerkenraad Evangelisch-Lutherse Gemeente Ede

Augustus

- 4 Geelvinck Salon: Kikuko Ogora met muziek uit 'belle époque'
- 16 Tuinconcert
- 19 Vrijwilligersbijeenkomst van het Grachtenfestival
- 30 Netwerkborrow Universiteit van Amsterdam

Oktober

- 4 Boekpresentatie Eric ten Hulsen
- 16 Verhuur Company Directors Meeting
- 16 Vrijwilligersbijeenkomst met rondleiding door de tentoonstelling Schwartz
- 17 Opening tentoonstelling Schwartz
- 24-25 Rondleidingen voor Jan Dijk
- 27 Geelvinck Salon 'Muziek Terwijl U Kijkt' Liubov Titarenko

December

- 8 Geelvinck Salon 'Muziek Terwijl U Kijkt' Tullia Melandri
- 10 Rondleiding Vrouwenvereniging Badhoevedorp
- 17 Kerstborrel Luther Museum

Bijlage – Het Luther Museum in de media

We kwamen rondom Welkom in Nederland in de volgende media:

- 2 pagina's in Het Parool
- Uitgelicht als 'het beste volgens PS'
- 2 pagina's in de cultuurbijlage van het Nederlands Dagblad (Gulliver)
- Artikel in het Reformatorisch Dagblad
- Online banners bij DPG Media (Volkskrant, Trouw en Parool)

We kwamen rondom de Bachweek in de volgende media:

- Artikel in het Nederlands Dagblad over Bach & Luther waarin het concert en de Bachweek werden aangekondigd
- Een aantal keer genoemd op NPO Klassiek: bij De Klassieken en ook een telefonisch interview tijdens Podium met Sarah de Monchy voor het educatieprogramma op woensdagmiddag in de Bachweek.
- Vermelding op de homepage van Classic.nl met maandelijks
- Vermelding in de UITmail van Amsterdam & Partners

We kwamen rondom Saligh Weven in de volgende media:

Spread in de Volkskrant over 'nieuwe aanknopingspunten'

We kwamen rondom de Schwartz tentoonstelling in de volgende media:

- 2 pagina's in het NRC Cultureel Supplement (én aankondiging op de voorpagina)
- Spread in de zaterdagkrant van Het Parool
- Interview met de directeur in het HUMAN programma 'Wat Blijft' op NPO Radio 1
- Vermelding in Museumtijdschrift als tip in het tentoonstellingsboekje
- Vermelding in kunst- en antiektijdschrift Collect
- Vermelding in Amsterdams Dagblad (online stadskrant)
- Vermelding in De Oost Online (online buurtkrant)
- Oneindig Noord-Holland (erfgoedwebsite van Noord-Holland)
- Online Banners bij DPG media (Volkskrant, Trouw en Parool)

